

Araling Panlipunan 3

Unang Markahan – Modyul 3

Populasyon sa Lainlaing Komunidad sa Kaugalingon nga Probinsya

Maricel B. Peñez

SMILE

SUPPORT MATERIAL FOR INDEPENDENT LEARNING ENGAGEMENT (SMILE)

A Joint Project of the
SCHOOLS DIVISION OF DIPOLOG CITY
and the
DIPOLOG CITY GOVERNMENT

Araling Panlipunan – Ikatulong Grado
Support Material for Independent Learning Engagement (SMILE)
Unang Kwartar – Modyul 3: Populasyon sa Lainlaing Komunidad sa Kaugalingon nga
Probinsya
Unang Edisyon, 2020

Gilatid sa Bata kang Balaod Akta Republika 8293, Seksyon 176 nga dinhi mahimong sundogon o kopyahon ang bisan unsang ginama sa Gobyerno sa Pilipinas. Hinoon, kon nay pagtugot sa hingtungdang ahensiya o opisina diin gigama ang maong materyales og kini adunay abot o kita. Apil sa mahimong buhaton sa nasangpit nga ahensiya ang pagkolekta ug kabayaranan.

Ang mga tagsulat (estorya, seleksyon, balak, awit, hulagway, ngalan sa produkto o brand name, tatak, trademark, pasundayag sa telebisyon, pelikula ug uban pa) nga gigamit niini nga modyul, nagpakita og katungod sa pagpanag-iya .

Gipaningkamutan nga masubay ang mga tagsulat para makuha ang ilang pagtugot sa paggamit sa maong mga materyales nga gigamit niining modyul.

Naglangkob sa Pagsulat sa Modyul	
Manunulat:	Maricel B. Peñez
Editor:	Vilma C. Velasco
Magsusubli:	Vilma C. Velasco
Tigdibuho:	
Tighan-ay:	Dave D. Cubero
Tigdumala:	Virgilio P. Batan Jr. -Schools Division Superintendent Jay S. Montealto -Asst. Schools Division Superintendent Amelinda D. Montero -Chief Education Supervisor, CID Nur N. Hussien -Chief Education Supervisor, SGOD Ronillo S. Yarag -Education Program Supervisor, LRMS Leo Martinno O. Alejo -Project Development Officer II, LRMS

Gipatik sa Pilipinas sa

Department of Education – Region IX – Dipolog City Schools Division

Adres sa Opisina: Purok Farmers, Olingan, Dipolog City

Telefax: (065) 212-6986

E-mail Address: dipolog.city@deped.gov.ph

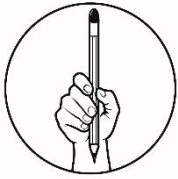
Kat-oni Kini

Lainlaing mga kinaiya sa matag probinsya sa Zamboanga Peninsula. Nabahin ang Rehiyon ka probinsya probinsya og duha ka syudad: Zamboanga del Norte, Zamboanga del Sur og Zamboanga Sibugay.

Ang matag lalawigan lahi ang lokasyon sa heyograpiya. Nagkalainlain ang ilang sukat, gidak-on og dagway. Lahi usab sila sa ilang tagsatagsa ka populasyon.

Pinaagi niining modyul, gilauman nga:

1. Magamit ang talahanayan aron mahulagway ang populasyon sa Zamboanga Peninsula;
2. Nasusi ang kinaiyahan sa populasyon sa lainlaing komunidad sa usa ka probinsya sumala sa: a) edad; b) gender c) etnisidad; ug d) relihiyon;
3. Nairekord ang mahinungdanong impormasyon sa populasyon sa kaugalingong probinsya sumala sa: a) edad; b) gender c) etnisidad; ug d) relihiyon;
4. Naipasabot ang kamahinungdanon sa populasyon sa matag probinsya sa Zamboanga Peninsula.

Sulayi Kini

Buluhaton A:

Mando: Basaha og maayo ang matag tudling-pulong og pilia ang saktong letra sa pagtubag. Buhata kini sa papel o notebook.

1. Unsa ang populasyon?

- a. Katunga nga gidaghanon sa mga tawo nga nagpuyo sa usa ka lugar.
- b. Kinatibuk-ang gidaghanon sa mga tawo nga nagpuyo sa usa ka lugar.
- c. Kinatibuk-ang gidaghanon sa mga tawo nga nagtrabaho sa usa ka lugar.
- d. Gidaghanon sa mga tawo nga adunay gibuhi nga hayop sa usa ka lugar.

Para sa numero 2-3, himoang sumbanan ang talahanayan sa ubos;

Lalawigan	Populasyon
1. Zamboanga del Norte	1, 011, 393
2. Zamboanga del Sur	1, 010, 674
3. Zamboanga Sibugay	633,129
4. Zamboanga City	861, 799
5. Isabela City	112, 788
Kinatibuk-an	3,630 067

Talahanayan ng Populasyon ng mga Siyudad/Lungsod (2015 Census)

2. Base sa 2015 Census, hain nga probinsya ang adunay kinadak-ang populasyon sa Zamboanga Peninsula?
- Zamboanga del Norte
 - Zamboanga Sibugay
 - Zamboanga City
 - Zamboanga del Sur
3. Unang probinsyaha/syudad ang adunay gamay nga populasyon?
- Zamboanga Sibugay
 - Isabela City
 - Zamboanga City
 - Zamboanga del Sur
4. Asa ang naghulagway kung gamay ang populasyon sa komunidad?
- Samok ang komunidad
 - Daghan ang tawo
 - Linaw ang komunidad
 - Walay kausaban
5. Nganong importante man ang matag tawo sa lainlaing komunidad sa atong probinsya?
- Kay sila ang tiglimpyo sa atong palibot
 - Kay sila ang naghatag og pagkaon sa komunidad
 - Tungod kay gikan nila ang pagpatigayon.
 - Ang matag tawo naglangkob sa populasyon sa usa lugar

Populasyon sa Lainlaing Komunidad sa Kaugalingon nga Probinsya

Ang usa ka komunidad usa ka grupo sa mga tawo nga nagpuyo sa usa ka lugar. Ang populasyon nagtumong sa kinatibuk-ang gidaghanon sa mga tawo nga nagpuyo sa usa ka lugar. Ang matag tawo importante tungod kay sila naglangkob sa populasyon sa usa ka lugar.

Balikan Nato

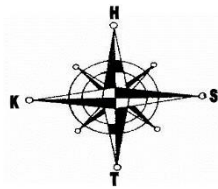
Buluhaton B:

Mando: Tubaga ang mosunod nga mga pangutana. Isulat sa papel ang letra sa hustong tubag .

1. Unsa ang nag-unang deriksyon sa mapa?
 - A. amihanang-kasadpan
 - B. amihanan, sidlakan, kasadpan ug habagatan
 - C. habagatang-sidlakan
 - D. amihanang-sidlakan

2. Nganong kinahanglan man nga mahibaloan nato ang nag-una og ika-duhang direksyon sa mapa?
 - A. Maoy ingon sa akng mama og papa.
 - B. Kay aron mahimo kung sikat sa eskuylahan.
 - C. Para mahibaloan nato kung asa nahimutang ang usa ka butang o lugar.
 - D. Para makabalo ko asa mo palit.

Alang sa numero 3 - 5, Gamita ang mapa sa Zamboanga Peninsula ingon nga basihan sa pagtubag sa mga mosunod:

3. Unsa ang probinsya sa amihanang bahin sa Zamboanga del Sibugay?

- A. Zamboanga del Norte
- B. Zamboanga City
- C. Zamboanga del Sur
- D. Zamboanga Sibugay

4. Ikaw ug ang imong nanay kay taga Zamboanga Del Norte. Magbakasyon unta mo sa Zamboanga Del Sur, sa unsang direksyon ang padulong sa Zamboanga Del Sur?

- A. Amihanan
- B. Kasadpan
- C. Sidlakan
- D. Habagatan

5. Sa imong hunahuna, ang direksyon ba sa mga silingang lugar nakatabang sa pagpangita sa gitinguha nga padulngan?

- A. Wala nakatabang sa pagpangita sa lugar.
- B. Dili dapat usikan ang oras
- C. Oo, aron dali nga iguhit ang lugar
- D. Oo, aron dali matultulan ang adtoon nga Probinsya

Diskubreha

Atong susihon ang populasyon sa Zamboanga Peninsula pinaagi sa talahanayan/table sa ubos:

Talaan sa gidak-on sa yuta ug Populasyon sa mga Probinsya sa Zamboanga Peninsula

Lalawigan	Kapital	Populasyon	Laki at Lawak (km2)
Zamboanga del Norte	Dipolog City	1,011,393	7 301
Zamboanga del Sur	Pagadian	1,010,674	4 499.50
Zamboanga Sibugay	Ipil	633,129	3 607.80
Zamboanga City		861,799	1 414.70
Isabela City		112,788	233.73
Kinatibuk-an		3,629,783	17,056.73

Source: Philippine Statistics Authority, 2015 Census of Population

Atong tun-an ang talaan/table. Ang talaan sa populasyon 2015 pinasukad sa usa ka balaod nga gibase sa datos gikan sa Philippine Statistic Authority. Atong Makita ang talaan sa populasyon, gidak-on ug gilapdon sa mga Probinsya sa Zamboanga Peninsula.

Sumala sa 2015 Census of Populasyon (POPCEN 2015) ang tulo ka Probinsya ug duha ka syudad sa Zamboanga Peninsula adunay total nga populasyon 3,629 783 katawo. Atong Makita sa talaan sa tulo ka probinsya ug duha ka syudad sa Zamboanga Peninsula, ang Zamboanga del Norte ang may pinakadakong populasyon. Aduna kini 1, 011, 393 na populasyon. Musunod ang probinsya sa Zamboanga del Sur nga adunay populasyon nga 1, 010, 674, Zamboanga Sibugay nga adunay populasyon nga 633,129 ug ang syudad sa Zamboanga City nga adunay 861, 799 nga populasyon.

Ang pinakagamay nga populasyon mao ang syudad sa Isabela City nga adunay populasyon nga 112, 788.

Ang Populasyon sa Zamboanga Peninsula Base sa Edad

Nahunahunaan mo ba kung unsa nga edad ang adunay pinakadaghang populasyon ? Tan-awa ang Talaan sa ubos.

Edad	Porsyento sa Populasyon
0-14 ka tuig	34.8%
15-64 ka tuig	60.8%
65-pataas ka tuig	4.4%

Source: Philippine Statistics Authority, 2015 Census of Population

Sumala sa 2015 Census ng Philippine Statistic Authority, ang bata nga adunay edad gikan sa 15 hangtod 64 ka tuig naglangkob sa pinakadako nga edad nga adunay 60.8% sa kinatibuk-ang populasyon. Gisundan kini sa mga nag-edad gikan sa 0 hangtod 14 ka tuig nga adunay 34.8%, ug 65-pataas ka tuig nga adunay 4.4%.

Ang Populasyon sa Zamboanga Peninsula base sa Gender ug Etnisidad

Sa kinatibuk-ang populasyon, 51.4% ang lalaki samtang 48.6 % ang mga babae. Tungod kay nahibaloan na nato ang populasyon base sa gender, tan-awon usab nato ang populasyon base sa etnisidad sa talaan sa ubos.

Etnisidad	Porsyento sa Populasyon sa Zamboanga Peninsula
Bisaya	39.9%
Cebuano	14.3%
Subanen	12.8%
Tausog	8.4%
Zamboangeño/Chavacano	10.4%

*Source: PSA Region IX, 2010 CENSUS OF POPULATION;
<http://rssl09.psa.gov.ph/sites/default/files/2016%20RSET.pdf>*

Unsay imong ikasulti sa talaan nga naa sa ibabaw? Unsa nga etnisidad ang adunay pinakadaghang populasyon? Sumala sa talaan, Atong masulti nga ang etnisidad nga Bisaya ang pinakadaghan sa rehiyon, musunod ang Cebuano, Subano, Chavacano og Tausog,.

Ang Populasyon sa Zamboanga Peninsula base sa Relihiyon

Sumala sa 2015 Census ng Philippine Statistic Authority (PSA) Dinhi sa Zamboanga Peninsula, 68.8% sa kinatibuk-ang populasyon ang nag- report nga Katoliko Romano ang ilang relihiyon. Ang musunod nga pinakadakong relihiyon mao ang lain nga relihiyon nga may kalabutan sa Islam, Evangelicals ,Seventh Day Adventist, Iglisia ni Cristo, Tribal Religions ug uban pa nga naglangkob sa 26.5%. Gisundan kini sa lainlaing relihiyon nga adunay 4.7% nga bahin.

Susiha

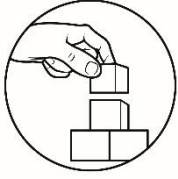
Buluhaton C:

Tan-awa ang talahanayan ug tubaga ang mosunod nga pangutana ug isulat ang tubag sa papel.

Lalawigan	Kapital	Populasyon
1. Zamboanga del Norte	Dipolog City	1, 011, 393
2. Zamboanga del Sur	Pagadian	1, 010, 674
3. Zamboanga Sibugay	Ipil	633,129
4. Zamboanga City		861, 799
5. Isabela City		112, 788
Kinatibuk-an		3,629, 783

Talahanayan ng Populasyon ng mga Lalawigan (2015 Census)

1. Ang mga tawo nga nagpuyo sa syudad sa Dipolog City kabahin sa kinatibuk-ang populasyon nga _____
2. Adunay _____ sa kinatibukang populasyon ang labaw sa Zamboanga del Norte kaysa Zamboanga del Sur gikan sa talahanayan nga gipakita.
3. Base sa talahanayan, ang probinsya/syudad sa ang ikaduha sa pinakagamay nga populasyon.
4. Ang probinsya/ syudad sa _____ ang adunay 861, 799 nga populasyon og kini ang ikatulo sa adunay pinakadako nga populasyon.
5. Adunay _____ sa kinatibukang populasyon ang labaw sa Zamboanga City kaysa Zamboanga Sibugay gikan sa talahanayan nga gipakita.

Pagpalambo

Buluhaton D:

Tun-1 ang talahanayan ug tubaga ang mga pangutana. Isulat kini sa papel.

Ang Populasyon sa Probinsya sa Rehiyon IX Base sa Etnisidad (2010 Census)

Etnisidad	Zamboan ga Del Sur	Zamboang a Del Norte	Zamboang a Sibugay	Zamboang a City	Isabel a City
Bisaya	344,087	570,188	262,363	166,173	12,912
Cebuano	334,650	67,502	77,796	7,249	580
Subano/ Subanen	148,402	220,165	58,069	6,744	126
Tausog	10,912	14,539	49,573	178,408	32,033
Zamboang año- Chavacano	2, 085	5,265	13,011	308,401	25,185

Source: 2016 Regional, Social & Economic Trends, Zamboanga Peninsula, PSA Region IX
<http://rso09.psa.gov.ph/sites/default/files/2016%20RSET.pdf>

1. Base sa talahanayan, unsa nga probinsya ang adunay dakong numero sa mga Bisaya?

- A. Zamboanga Del Sur
- B. Zamboanga Del Norte
- C. Zamboanga Sibugay
- D. Zamboanga City

2. Gikan sa talahanayan, unsa nga etnisidad ang pinakagamay sa Zamboanga Del Norte?
 - A. Bisaya
 - B. Tausog
 - C. Cebuano
 - D. Zamboangaño-Chavacano

3. Kung atong pagabasehan ang 2010 Census, giunsa nimo pag-ingon nga ang Bisaya ang nag-una nga etniko sa Zamboanga Peninsula.
 - A. Kay mao ang gisulti sa among magtutudlo
 - B. Kay ang akong mga ginikanan taga-Cebu
 - C. Daghan kong nakita nga mga Bisaya dinhi sa among lugar
 - d. Bisaya ang adunay pinakadaghang numero nga namuyo dinhi sa Zamboanga Peninsula

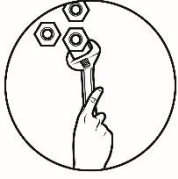
4. Makita sa talahanayan nga daghang Zamboangeño sa Zamboanga City kaysa Isabela City. Ngano kaha?
 - A. Kay mao man kini ang ilang desisyon
 - B. Kay limpyo ang palibot sa Zamboanga City
 - C. Sa Zamboanga City gikan ang mga kaliwat sa mga Zamboangeño
 - D. Gusto sa mga Zamboangeño na mamuyo sa Zamboanga City

5. Aduna kay klasmeyt nga Subano. Lahi siya nimo kay ikaw usa ka Bisaya. Unsa ang angay mong buhaton?
 - A. Dili ko niya makighigala kay managlahi ang among etnisidad
 - B. Kataw-an ko siya kay mas labaw ko og etnisidad niya
 - C. Amigohon ko siya para daghan ko og snack
 - D. Respetohon ko siya bisan managlahi ang among etnisidad

Hunahunaa (Isaisip)

1. Sa tulo ka probinsya, ang Zamboanga del Norte ang adunay pinakadako nga populasyon sa Rehiyon IX/ Zamboanga Peninsula.
2. Ang syuda sa Isabela City ang adunay pinakagamay nga populasyon sa Rehiyon IX. Aduna kini populasyon nga 112, 788.
3. Ang kinatibukang populasyon sa tulo ka probinsya og 2 ka syudad sa rehiyon IX kay 3,629, 783.
4. Ang edad nga 15 hangtod 64 ka tuig gilangkuban sa labing kadaghan nga grupo sa edad nga adunay 60.8% sa kinatibuk-ang populasyon.
5. Ang etnisidad nga Bisaya ang pinakadaghan sa Rehiyon IX/Zamboanga Peninsula.
6. Sigun sa 2015 Census, adunay 68.8% o 2,352,626 ka tawo ang nag-sulti nga Katoliko Romana ang ilang relihiyon.

Buhata (Isagawa)

Buluhaton E:

Mando: Pilia ang mosunod nga kinahanglan ipadayon og buhaton sa mga tawo sa iyang lugar. Isulat ang letrang **I** kung **IPADAYON** ang buluhaton og letrang **D** kung **DILI** angay ipadayon ang buluhaton nga giingon sa matag tudling-pulong. Isulat ang tubag sa papel.

___1. Ikalipay sa usa ka lugar kung daghan ang populasyon sa mga batan-on.

___2. Hatagan ug bili ang mga relihiyon nga adunay gamay nga pulasyon.

___3. Ipadayon ang pagkunhod sa populasyon sa matag probinsya.

___4. Ipatuman ang programa sa gobyerno nga “Balik-Probinsya” og didto manginabuhi.

___ 5. Taas nga pagtamod sa mga lalaki tungod sa kadaghan sa gidak-on sa populasyon.

Ebalwasyon

Ang Populasyon sa Rehiyon IX Base sa Edad

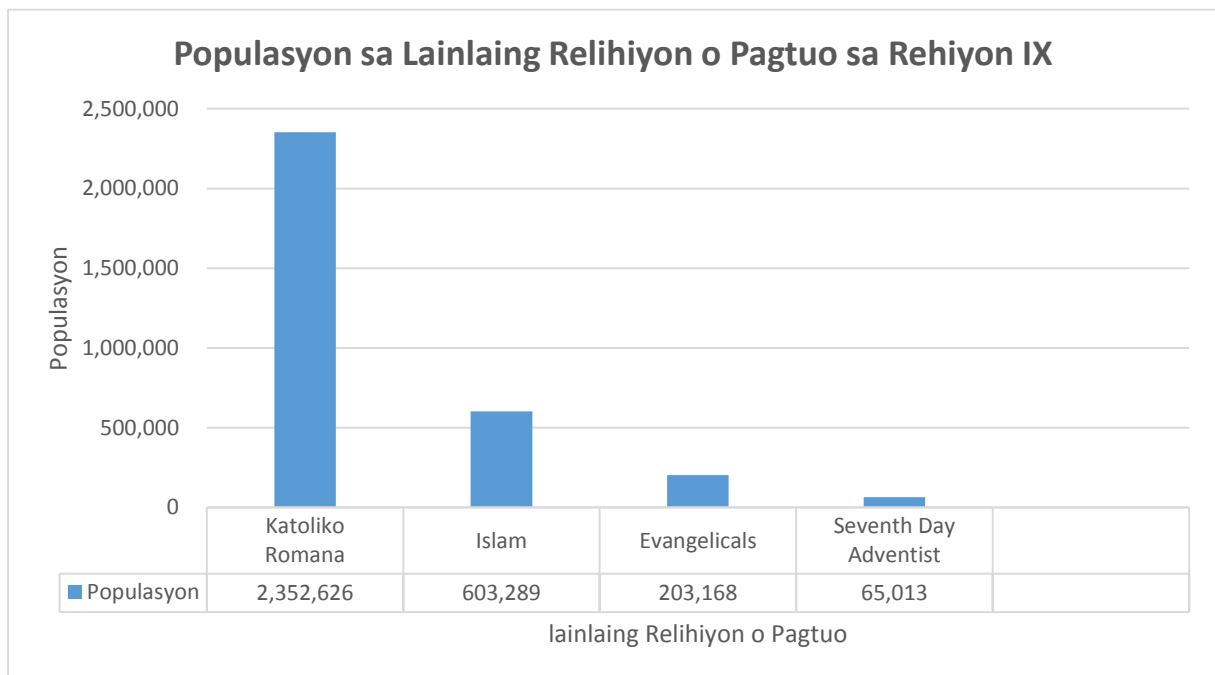
Edad	Porsyento sa Populasyon
0-4 na taon	11.8%
5- 9 na taon	11.7 %
10-14 na taon	11.2%
15-19 na taon	10.6%

Source: 2015 Census, PSA Region XI

1. Base sa talahanayan, unsa nga edad ang adunay pinakadako nga porsyento sa populasyon?
 - A. 0-4
 - B. 5-9
 - C. 10-14
 - D. 15-19

2. Base sa datus nga gikan sa Philippine Statistics Authority, ang edad nga 0 - 4 ka tuig ang adunay pinakadakong grupo sa populasyon nga 11.8%. Unsa ang gipasabot niini?
 - A. Mas daghang tigulang ang namatay kada tuig.
 - B. Ang mga tawo sa edad nga 15-19 mas lig-on.
 - C. Daghang mga masuso nga natawo kaysa mamatay matag tuig
 - D. Daghang mga bata ang namatay kaysa gipanganak matag tuig

Populasyon sa Lainlaing Relihiyon o Pagtuo sa Rehiyon IX

Source: 2015 Census, PSA Region IX

3. Base sa talahanayan, unsa ang imong masulti sa relihiyon sa Rehiyon IX?

- A. Ang Iglesia ni Cristo ang pinakadaghan sa gidaghanon sa relihiyon sa Rehiyon IX.
- B. Ang pinakadaghan og populasyon nga relihiyon mao ang Katoliko Romano.
- C. Mas daghan ang nagtuo sa Islam kaysa sa Katoliko Romano
- D. Magkapareho ang gidaghanon sa nagtuo sa Islam ug Evangelicals

4. Aduna kay klasmet nga nagtuo sa Islam ug ikaw usa ka Katoliko Romano. Gikataw-an ang imong klasmet kay lahi ang iyang kaliwat. Unsa ang kinahanglan nimong buhaton?

- A. Dili ko makighigala niya kay lahi ang iyang pagtuo.
- B. Makighigala ko niya para iya kung librehon og snack.
- C. Ako siyang irespeto bisan managlahi mi og relihiyon.
- D. Kataw-an ko siya kay mas labaw ko niya

5. Sa imong opinyon, unsa ka importante ang populasyon sa atong rehiyon?

- A. Mahibal-an nato kung unsang grupo sa populasyon ang pinakadako ug pinakagamay.
- B. Aron mahibal-an nato kung unsa ang gidaghanon sa mga tawo sa usa ka lugar, bisan unsa kagamay o kadako niini.
- C. Mahibal-an nato kung unsa ang gilapdon ug kadak-on sa yuta sa matag probinsya, bisan unsa kagamay o kadako
- D. Aron mahibal-an nato kung unsa ang gidaghanon sa mga babaye ug lalaki sa usa ka lugar, bisan unsa kagamay o kadako

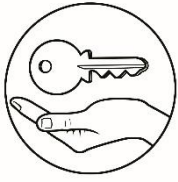

Dugang Buluhaton

Buluhaton G:

Karon, nahibal-an nimo ang bahin sa populasyon sa Rehiyon IX. Tubaga ang pangutana sa ubos ug isulat kini sa papel.

Ngano nga mahinungdanon alang kanato nga mahibal-an ang populasyon sa usa ka lugar o probinsya nga gibase sa edad, gender, etniko ug relihiyon?

Tubag sa Pangutana

Mahinungdanon nga mahibal-an nato ang populasyon sa usa ka lugar o probinsya aron mahibal-an nato ang gidaghanon sa mga tawo nga nagpuyo sa usa ka lugar o probinsya. Mahibal-an usab nato kung daghan o gamay ang populasyon sa usa ka lugar o probinsya.

Bulhaton A:	1. b	2. a	3. b	4. c	5. d
Bulhaton B:	1. b	2. c	3. a	4. c	5. d
Bulhaton C:	1,1,011,393	2,719	3, Zambanga Sibugay	4, Zambanga City	5, 228,011
Bulhaton D:	1. b	2. d	3. d	4. c	5. d
Bulhaton E:	1. I	2. I	3. D	4. I	5. I
Bulhaton F:	1. a	2. c	3. b	4. d	5. B
Bulhaton G:					

Mga Gikasayran

1. Source: 2015 Census, PSA Region IX
2. Source: 2016 Regional Social and Economic Trends Zamboanga Peninsula, PSA Region IX
<http://rso09.psa.gov.ph/sites/default/files/2016%20RSET.pdf>
3. Source: Philippine Statistics Authority, 2015 Census of Population